

TRÜKITÖÖLINE

EESTI TRÜKITÖÖLISTE LIIDU HÄALEKANDJA

NR. 8

OKTOOBER 1937

4. AASTAKÄIK

Milline väärtus on palgamiinimumil?

Kapitalistlikus ühiskonnas on palga kujundajaks järgmised tegurid:

- 1) Vastaval töölal tegelevate tööliste arv;
- 2) Vastaval töölal töötajate omavaheline side.

Need tegurid määravad üldiselt maksetava palga suuruse ja on alusteks, millistega tuleb arvestada igal palkade kui ka töötingimuste parandamise katsel.

Võtame vaatluse alla esimese teguri. Töölisi vajatakse täpselt niipalju, kuipalju läheb neid vaja teatud töö tegemiseks. Keegi ei palka töölist ainult vohtimiseks töökojas, vaid tema abil tahetakse valmis saada teatud töö tellimine.

Kui vastaval töölal on töölisi rohkem, kui neile on tööd pakkuda, siis kujuneb töötute kaader. See kaader suureneb või väheneb, vastavalt majanduslikule konjunktuurile. Meil, trükitööstuses, on olnud aegu, kus töötuid oli sadandeid, on olnud aega ka aegu, kus töötuid võiks lugeda ainult mõnekümnele. Igal juhul püüavad tööandjad selle eest kanda hoolt, et töötute reserv kunagi ei oleks minimaalne või nulliks muutunud. Selleks püüavad nad õpetada juure kvalifitseeritud töölisi ja sageli mõned tööandjad püüavad neid rohkem vabritseerida, kui vastav kutseala üldse nõuaks.

Millest on see tingitud? Kui tööliste järgi on nõudmine, siis püüavad töölised kasutada paremat olukorda ja nõuavad oma tööjõu eest paremat palka ja paremaid töötingimusi. Tööandja, nähes, et ta töölise asemele ei saa reservist teist, on sunnitud maksma nõuetavat palka, kui ta ei taha töötellimisest ära ütelda, või kui ta ei saa seda tellimist teiste töolistega teha. Seepärast on temale kasulik, kui reservis seisab küllalt töölisi. Siis saab tema määrata ise palga kindlaks ja pakkuda töötutele, lootuses, et kui üks ei taha tulla, siis teine nälja pärast seda ikka teeb. Samuti on reserv tähtis temale ka tööliste palkade parandamise katsete vastu võitlemiseks. Ei taha töölohid töölised rahulduda maksetavate palkadega, siis võib tööandja nende asemele pakkuda sama tööd reservis seisvatele töolistele. Kui ettevõttel on

vajalik tõsta oma puhaskasu, siis püüab tema palkadele antavaid summasid vähendada palkade kärpimise kaudu. Ei ole töölised sellega nõus, siis laseb ta rahulolematud lahti ja hangib uued töölised madalama töötasuga töötute reservist. Seda näeme alati majandusliku konjunktuuri halvenemise aegadel, kus tööd vähe ja ettevõtjate omavaheline konkurents suur. Ainult majanduslikult headel aegadel ilmneb ettevõtjate tahe säilitada palku teatud kõrgusel, või neid koguni püüab kõrgendada. Harilikult vabatahtlikult seda ei sünni, vaid töölised, kasutades oma paremat seisundit, asuvad ise selle nõudmisele. Kui töolistelt ei ole võetud õigust selle nõudmisele, siis harilikult sünnivad palkade ja töötingimuste parandamised headel majanduslikudel aastatel. Halva konjunktuuri juures võib kõne alla tulla ainult kaitse palkade nivoo alleshoidmiseks.

Nii näeme, et palk kujuneb tööliste pakkumise ja nõudmise vahekorrast.

Teine tegur — tööliste omavaheline side — on selle juures määravaks teguriks. Kui töölised on organiseerimata, siis võib tööandja ülaltoodud alusel vabalt tegutseda ja jagu saada töolistele piüüetest nii kriisi, kui ka majandusliku konjunktuuri aegadel. Kui aega töölised on organiseeritud, siis ka majandusliku konjunktuuri halvenemise ajal moodustub töötute kogu organiseeritud kuju. Kui

NUMBRI SISUS:

Milline väärtus on palgamiinimumil / 40-tunniline töönädal ja töölistkond / Streik — kui meie võitlusabinõu / Isamaa ilu hoieldes... / Monopoliseeritud kapital ja ametiühingud / Meie organisatsioonidest / Välismaine ringvaade / Kirjut maailmast

nüüd tööandja tahab ähvardada töölilijate palkade kärpimise katsega, siis tema ei saa enam teuda turul vabalt oleva töötute kaadri poole — need ei lähe tööle ettevõtja poolt pakutud tingimustel. Teiseks, konflikti puhul tööandjaga ei saa tööandja töölilijaid pressida töötute kaadriga ja on sunnitud otsima kokkulepet töölilijatega. Nii näeme, et teine tegur on tähtsaks momendiks kujuneva palga määramisel ja kui see puuduks, siis palkade tase näitaks alati suurt kõikumist ja võtaks ka lootused selle parandamiseks.

Nii võimegi meie näha, näiteks, trükitööstuses, mitmesugust palkade nivood. Laduja Tallinnas võib teenida niihästi 15 krooni kui ka 20 krooni nädalas, sama laduja saaks Narvas 10 krooni, Võrus aga 17 jne. Palk kujuneb igalpool isesuguseks, olenedes kohapeal tekkinud olukordadest. Kõik see oli võimalik seetõttu, et palkade kujundamise ajal puudus tugev side tööliliste vahel. Peale 1928. a. ebaõnnestunud streiki lagunesid senini püsinud organisatsioonid, jäädes alles ainult üksikutes kohtades nõrkadena.

Kui nüüd töölilised toibununa sellest lõögist tahavad asuda palkade parandamise püüetele, siis ettevõtjad keelduvad palga parandamast järgmistel motiividel. Meie peame võistleva trükitööde hankimise alal. Kuidas saame meie võistelda, kui ühes trükikojas on töölilise palgaks 20 krooni, teises aga 10 krooni nädalas? Mina maksan teile niikui nii kõrgemat palka, las ennem teine trükikoda hakkab maksuma sama palka, küll siis mina ka tõstan oma palku.

Seda argumenti tuleb arvestada. Kui ettevõtjad ei ole suutelised oma konkurentsi viima normaalsele tasapinnale, kus konkurents sünniks töökvalliteedi alusel, mitte aga tööliliste palkade arvel, siis see kohustab töölisi selle eest võitlema. Sellest momendist peale kerkib üles palkade miinimumi küsimus. Palkade miinimumi all mõistame sarnast palka, millest allapoole ei makseta üheski käitises üle riigi. See miinimum määrab kindlaks palga suuruse, mida ettevõtja on sunnitud tellimiste täitmisel arvestama kuj muutmatut suurust, ja seda igas trükikojas. On selge, et näiteks plakati hind võib suurelt erineda käitises, kus maksetakse ladujale 10 krooni, ja sellest, kus maksetakse 20 krooni nädalas. Tööandja arvestab plakati ladumisele teatud summa, ja see summa sõltub töölilise töötasust. Palga miinimumi juures on kõik tööandjad sunnitud arvestama ikka üht ja sama tasapinda, seega hinna kujunemine jääb juba teiste tegurite hoole, mitte aga töölilise palga arvestusse.

Ei tohi kunagi segi ajada kaht mõistet — tegelik palk ja palga miinimum. Tegelik palk on muu-

tuv suurus, mille alamääraks on palga miinimum. Tegelik nädalateenistus on vastava käitise majanduslikkudest ressursidest, vastava käitise tööliliste omavahelisest sidemest, vastava käitise majanduslikust kandejõust ja tööturu ulatusest ja tellijate rohkusest. Samuti on siin suure tähendusega ühe töölilise erinevus teisest, kusjuures tööandja hindab ühe töölilise töövõimeid teisest paremaks ja püüab seda töölilist enam säilitada, makstes temale kõrgemat palka. Ei ole minevikus ega ka praegu olevikus ühtki käitist, kus maksetakse ühtlast palka kõigile töötajatele, need muutuvad alata. Häda aga seisab selles, et need muutused lähevad allapoole, kuna selleks ei ole praegu ühtki miinimumi. Kui kõnelda praegusest miinimumist üle riigi, siis võib seda ladujale võtta 9 krooni nädalas — seda palka makseti alles hiljuti ühes provintsi trükikojas väljaõppinud ladujale. On arusaadav, et seda taset ei või võtta miinimumiks ja ka sellele miinimumile võidakse igal ajal teha veelgi alandusi — ettevõtlikke mehhi selle miinimumi vähendamiseks leidus ja leidub alati.

Nii, sõltumata palgavõitlusest, tuleb esiteks püüda läbi viia teatud palgamiinimum. See loob normaalse olukorra palkade parandamise püüetes ja eeldab ka seda, et vastav miinimum saaks tööliskonna jõu kasvul tõusta veelgi enam. Miinimumiga ühtlasi käiks kaasa üldine palkade parandamine. Milline peaks olema palgamiinimum? Ideaaliks oleks muidugi elatismiinimum. Meil on tehtud arvestusi sel alal ja need ulatuvad 3-liikmelise perekonna juures 120 kroonile kuus, seega umbes 30 krooni nädalas. Kui hakkaksime nõudma seda miinimumi, siis teame, et vähe eeldusi on selle läbiviimiseks, kus keskmine töötasu trükitööstuses on praegu 70 krooni kuus. Pealegi, kui hakkaksime määrama seda miinimumi, milline jõud tuleb meile siin appi? Trükikoda, kes maksab 10 krooni või 20 krooni nädalas, ei ole kunagi võitlusest nõus tõstma sarnase palga saajale 30 või 50 protsenti juure, eriti kus temal tuleb arvestada, et niikui peab tema teised palgad reguleerima veelgi ülespoole kehtima hakanud miinimumist. Seades sarnase nõude võitluse aluseks, oleks meil ettekujutatav selle tagasilükkamine ja pealegi ei saa meie praegu vabalt seda nõudmist tööliliste abil läbi viia.

Seepärast peame püüdma tabada arvu, mille kohta ka tööandjal jääks vähem väiteid vastupanemiseks. Nende arvude kindlaksmääramine on juba vastavate instantside teha, mida meie ei taha siinkohal arutada. On selge, et ei tohi leppida selle tasemega, mis on maksev väiketrukikodades, vaid tuleb tabada suuremate trükikodade juures maksetava palga keskmisi arve.

40-tunniline töönädal ja töölistkond

Nagu juba varemalt märkisime, oli tänavu aastasel töökonverentsil päevakorras teiste küsimuste hulgas ka 40-tunnilise töönädala sisseseadmise küsimus trükitööstuses. Enne seda peeti eriline sama küsimust käsitlev eelkonverents, kuhu iga maa oli saatnud 1 esindaja vastavate ekspertidega ja nõuandjatega. Kui trükitööstust käsitlev sellekohane ettepanek tuli arutusele töökonverentsi täiskoolesolekul, siis sai see poolt 72 häält. Vastu hääletas 43 esindajat, kuna 41 jäi erapooletuks. Läbiviimiseks oleks vajalik olnud kaks kolmandikku üldhääletest, sellest jäi puudu kõigest 6 häält. Seega ettepanek lükatigi tagasi.

Olgu siinjuures märgitud, et kõneall olev ettepanek 40-tunnilise töönädala sisseseadmiseks leidis pooldamist juba rahvusvahelise tööbüroo direktori Butleri aruandes, kes pidas sellealalist töösüsteemi hädatarvilikuks edaspidise töösüsteemi parandamiseks.

Siin võis märgata juba võitlust pro ja contra mitte üksi valitsusesindajate, vaid ka tööandjate grupis. Oli selliseid maade esindusi, kus töölised, tööandjad kui valitsuse esindajad hääletasid ühtlaselt konventsiooni maksmapaneku poolt. Oli aga ka neid, kus niihästi valitsus kui ka tööandjad hääletasid isesuguselt. Seda tuleb arvestada tänapäeva poliitiliste sündmuste mõjutustena, kuna osa maades on võimule tulnud sotsiaalselt edu pooldavad valitsused, samuti on ka osa tööandjaid revideerinud oma vastuseismise aluseid ja hääletanud töölisgrupiga ühtlaselt. Siiski jäi veel 6 häält puudu. Kes siis hääletasid valitsuste esindajatest vastu (tööandjad juba loomulikult püüavad vastu hääletada)? Meie leiame selles nimestikus Albaania, Argentina, Boliivia, Brasiilia, Tšiili, Kanada, Panama, Peruu ja Türgi valitsuste esindajaid. Miks nad vastu hääletasid, see ei kuulu kaesolevasse arutlusesse, küll aga teame, et neis maades puudub tänapäeva moodne ametiühinguline liikumine. Nii näib, et maad, kus ei ole võimaldatud tugevat ametiühingulist liikumist, on sammumas reaktioonäride teed.

Loomulikult ei ole Genfi töökonverentsi otsustel mingit mõju edaspidistele sündmustele ega pane see otsus ka 40-tunnilise töönädala maksmapanemise nõuet vaka alla. Vastuoksa, sotsiaalsete uuenduste kampaania kestab edasi ja ettevõtjaskond on rünnanud mitmes maades. Meie peame hoolitsema selle eest, et võitlus kantaks edasi, muretsetaks küllaldane ülevaade ühe või teise maa saavutustest sellel alal ja astutaks samme oma maa valitsuse ees, et valitsuse esindajad oma eitava seisukohta revideeriks üldise sotsiaalse edu huvides. Meie ei pea seda küsimust jätma ka

ainult ülemiste tippude kõnelda ja esitada, vaid sellekohane propaganda 40-tunnilise töönädala kasuks peab kestma ka allpool liikmeskonnas ja uuendust ihkavates töölishulkades.

Meil on ka täielik õigus seda propageerida, kuna juba välismaised näited tõendavad, et sel alal on võimalik uuendusi luua, ilma et see rahvamajandusele kuidagi kahjulik oleks. Prantsusmaal pandi maksma 40-tunniline töönädal alates 1. veebruarist 1937. Põhja-Ameerika Ühendriikides on küsimust tegelikult hakatud ellu viima ja ei piirduta mitte üksi 40-tunnilise töönädala sisseseadmise, vaid tahetakse seda veelgi lühendada. Ka Austraalias ja Uus-Meremaal on töönädala lühendamiseks saavutatud märgatavaid tulemusi. Inglismaal on Trükitööliste Keskkliit asunud tegelikule võitlusele 45-tunnilise töönädala läbiviimiseks. Selleks korraldati liikmete vahel vastav hääletus.

Ka Tšehhoslovakkias on sealne trükitööliste liit hakanud nõudma 47,5-tunnilise töönädala asemel 44-tunnilist töönädalat ja seda töötute kolleegide arvu vähendamiseks.

Nii näeme, et kogu maailmas, olgu Genfi töökonverentsi otsused millised tahes, kestab võitlus ülesseatud sihi ümber. Ja seepärast ei pea ka meie unustama oma kohust. Töölistkoda on asunud selle küsimuse propageerimisele, loodame, et siin on kõik töölisorganisatsioonid temale abiks. 40-tunniline töönädal tuleb teha tööliste oma asjaks.

PIIBUTAJA BEBELI TARK JUTT

Kaks teerändurit kõndisid õhtul piki teed Kaugete Aegade küla poole. Tee ääres nägid nad karja penisid, suuri ja väikesi, pidamas pulmi ja ulumas kuu poole.

— Näe, koerapulm — ütles noorem teekäijaist.

Penid nägid möödujaid inimesi ja tormasid teekäijate kallale, valjult haukudes ja näidates hambaid. Noorem tõstis käes keppi ja tahtis virutada esimesele särdekargajale.

— Jäta, lausus vanem, iga lõõgi puhul muutuvad penid metsikumaks ja enne ei jäta nad sind maha, kui kas ise hoopide all purustatuna või sind kõhki kiskudes. Usu vana piibutaja Bebeli sõnu!

Tõepoolest! Teekäijad ei teinud väljagi koerte vihastest haukimisest ja jätkasid teed. Koerad, nähes mehi rahulikult eemalduvat, lonkisid üksteise järgi pulmade jätkamiseks.

— Vaata — lausus vanem mees mõttikult — nii on ka inimesed! Kui sa hakkad neid puudutama hellast kohast, siis hakkavad nad säärde. Kui aga ei tee välja ja jätkad hirmutundmata oma teed, siis ei julge nad midagi sinuga teha.

Streik – kui meie võitlusabinõu

Veel mõned aastad tagasi oli pea kõikide riikide tööliskonnal võimalik kasutada oma majanduslikkude või poliitiliste nõudmiste läbiviimiseks streiki, kui kõik teised vahendid osutusid nõrkadeks. Ajast, mil tekkisid n. n. autoritaarriigid, on streigi õigus võetud uuesti vaidlusaluseks. On saanud küsimuseks, kas streik on hädavajaline või kas tööliskonnal on õigus streikida.

Püüame siinkohal peatuda veidi tööliskonna streigi õiguse ajaloo juures. Tõenduseks, et streik sama vana on kui palgatöö, olgu toodud siinkohal paar näidet. Vanim meile tuntud streik korraldati 1329. aastal, s. t. 600 aastat tagasi. Need olid Breslau nahatööstuse sellid, kes peaaegu terve aasta võitlesid oma palkade parandamise eest. Speieri kudumistööstuse sulased streikisid 1351. aastast kuni 1362. aastani, seega tervelt 11 aastat. Alles siis andsid meistrid järele.

Tänapäeva töölisliikumine koos ametiühingutega kasutas töö seisapanekut mitte ükski majanduslikkude vahetõenduste parandamiseks, vaid ka puht-poliitiliste nõudmiste läbiviimiseks. Streigi edaspidise arengu tulemuseks oli kaastunde — solidaaruse — streik. Nii saab streiki lahutada kolme iseloomuliku ossa: poliitiline, majanduslik ja kaastunde-streik.

Eesti streigialugu ei ole küll vana, kuid rikas ulatuse poolest. Suurimaks streigiks osutus siiski 1905. aasta esimese revolutsiooni ajal korraldatud streik. Ka terve rida väiksemaid streike leidis aset edaspidistel aastatel. Eesti iseseisvuse ajal korraldati mitmel puhul streike. Nii mäletame neid vabariigi algpäevil, kus töölised alustasid palkade kõrgendamiseks streiki, samuti oli neid korraldatud ka edaspidi. 1924. aastal väljakuulutatud üldstreik jäi tulemata, kuna selle ettevalmistajaiks olid käsuandjad piiri tagant. 1928. aastal suuremaulatuseliseks oli trükitöölise ülemaline streik kollektiivlepingute ja palgatariifide kaitseks. Peale selle vaibub streigi kasutamine võitlusvahendina, esinedes ainult üksikute käitiste piirides. 1935. aasta lõpul antakse välja dekreet, mille alusel streigiõigust üldse piiratakse, viies kõik tüliküsimused vastavasse komisjoni. Komisjoni tegutsemise ajal mäletame ainult erakordselt puhkenud streike, mis teostusid väljaspool komisjoni raame; need olid Sindi tekstiiltöölise streik muulasest meistri ülbe käitumise vastu, Kiviõli põlevkivikaevanduste töölise streik palgatariifide parandamiseks komisjoni hilinenud otsuse pärast, Krulli töölise istumisstreik komisjoni otsuse murdmise vastu tööandjate poolt ja mõned vähemad avaliku võitluse näol puhkenud streigid. Igal juhul need streigid püüti kiirelt likvi-

deerida, minnes kuni politseilise keeluni, nagu „Kiviõli“ põlevkivikaevanduses.

Töö seisapanemine ei ole peaaegu üheski riigis tunnustatud vormiliseks juriidiliseks aktiks. Ainult demokraatlikes riikides, peale suurt maailmasõda, on streik, kui võitlusvahend, leidnud moraalset ja kombelise tunnustust. See on ka loomulik. Kuna enne maailmasõda sarnast streigiõigust kasutasid ainult palgatöölised, siis nüüd oli olukord muutunud. Nii meil kui mujal tunneme juba erametnikkude streike, samuti kaupmeeste, talunike ja lõpuks ka riigiteenijate streike. Seega streigiõiguse kasutamine levis laiemale alusele ja kõrvaldas senise vaenuliku vaate streigiõiguse kasutamisele. Nüüd on aga meil streigiõigus tunnustatud põhiseaduses paragrahv 27-da kolmandas lõikes paari sõnaga:

„Töö on riigi kaitse all. Töötulide lahendamine, ka streigi teel, korraldatakse seadusega.“

Nii asetatakse streik meil raamidesse, piirates selle kasutamise õigust vastava seadusega, kuigi streigiõigust tunnustatakse. Vahe eelmise põhiseadusega on see, et tolles põhiseaduses oli streigiõiguse mõiste piiramata ja seda võisid töölised alati kasutada.

Nii on ka meil tendents, et riik ikka enam ja enam hakkab vahele segama tekkivateks konfliktidesse. On loomulik, et erakapital oma organisatsioonide kaudu püüab kõik teha, et selle vahelesegamise juures töölise õigus ei saaks suureks paisuda ja kuna nende mõju riigi majanduses, seega ka valitsevate organite juures, on küllalt suur, siis nende püüded leiavad enam tähelepanu kui töölise omad.

Seda võisime märgata, näiteks, „Kiviõli“ põlevkivikaevanduse töölise streigi puhul. Töölised nägid avanenud vabadust streigiõiguse kasutamiseks, panid töö seisma, kasutades seda palgatõingimuste parandamise vahendina. Teisest küljest riik, s. t. vastutav aparaat, pidi silmas pidama rahvamajanduslist sihti õliksporti teostamisega vastavasse huviriiki. Seepärast oli tema püüdeks streiki ära hoida või selle kestvust kuidagi lühendada. Ja kuna muud teed ei jäänud üle, siis ta lihtsalt keelas selle politseilisel teel. Mõistagi ei ole see tee ideaalne ja selleks püütakse leida vastavad paragrahvid, mis piiraksid kõik võimalikud streigijuhud.

Meil ei ole mitte võimalik ütelda, et sellise korralduse juures peaks tööliskond suurendama oma mõju vastava lahendaja juures. Selle küsimuse otsustamine ja läbiviimine on seotud terve rea teiste teguritega, mis ei ulatu käesoleva arut-

Isamaa ilu hoieldes...

Sadu ja tuhandeid aastaid on tarvitatud sõna: isamaa! Seda on väljendatud igasugusel viisil mitmesugustesse klassidesse kuuluvate ja mitmesuguste vaadetega inimeste poolt. Selles sõnas peavad peituma kõige paremad, kõrgemad ja suuregusumad tunnete mõisted. Armastus oma isamaa vastu, uhkus oma rahva üle, tunnetus tema vägevusse ja alaline valmisolek isamaa eest anda elu, kui seda läheb vaja.

Poolteist aastasada tagasi Prantsusmaal võimule püüdev suurkodanlus kuulutas isamaa-armastuse ainukeseks inimest vääriavaks ülimaks kireks. See loosung aitas Prantsusmaal ühendada laiad hulgid ühte, aitas võidukalt vastu panna Euroopa feodaalsele reaktsioonile, mis ähvardas alles loodud noort kodanlist vabariiki. Kuid varsti sama kodanlus vahetas isamaalised tunded omakaspüüdmise tunnetele. Nii olid selle loosungi autorid selle sõna mõiste ise mustanud ja ainult rahvas jäi sellele mõistele truuks. Suurima vahusega kaitses rahvas selle sõna all maad välismaiste vallutajate vastu. Sest ajast on pärit Marat' poolt loodud kuulus lendlause: vaeste klass on ainuke isamaalik klass.

Kui meie ringi vaatame, siis näeme tõepoolest, et ainult töötav rahvas võib armastada isamaad. Seda tunnet on suurkapitalistid pahatihti kasutanud

luse piiridesse. Küll aga meie peame esile tõstma ja kaitsma oma aastate jooksul ja ajalooliselt põhjendatud streigiõigust, milline leidis fikseerimist Eesti vabariigi rajamisel. Kas võime me sellest õigusest loobuda vabatahtlikult? Nii kaua, kui erakapital kasutab tootmisvahendeid, nii kaua on töökonflikte ja sellest võimalikke streigiohte. Kuigi tänapäeval on küll tekkinud riike, kus töölistkonna õigus vabale organiseerumisele ja seekaudu ka streigiõigusele põhimõtteliselt on keelatud, siiski see ei tähenda, et töökonfliktide aeg on möödunud.

Vastupidi. Sellega saadakse ainult tõendus, et töölistkonnalt on võetud tõhusam kaitseabinõu ja seega jäetud nad töösturite täieliku meelevalla alla. Selles riigis on töölistkond täielikult välja lülitatud riigi mõjuorganitest. Ja täiesti põhjendatuna, kuna autoritaarriigikorra loojad ei oma kunagi töölistkonna sümptiat.

Seega näeme, et olenedes vastavast riigikorrast, leiavad töölistkonna huvid üht või teist lahendamisviisi. Seepärast ei saa töölistkond külmalt suhtuda ükskõik millisesse riigikorda, vaid peavad sellekohaselt korraldama ka oma organisatsioonid, et tõhusalt kaitsta oma ajaloolist kaitsevahendit — streigiõigust.

oma sihtide kättevõitmiseks, saates töölist väerinnale surma ainult oma egoistlikkude sihtide kättevõitmiseks. Ajal, mil rahvas kaitses oma kehaga isamaad, tegid relvade vabrikandid oma musta äri. Kui 1914.—1918. aastal Briti sõdurid langesid roodude kaupa Dardanellides, samal ajal külvasid surma nende keskel Inglismaal valmistatud kahurid, millised müüdi hea hinnaga vaenlasele. Nii kaitsesid isamaad Armstrongid, Krupid, Zaharovid. Isamaa on neile samasugune kaup, nagu seda on kahurid, kuulid, gaasid. Kui kindral Franco kasutab välismaisi „Junkers'eid“ ja „Fiate“ demokraatliku Hispaania naiste ja laste hävitamiseks, siis see isamaaline armastus tuleb temale veelgi odavam, kui välismaalt ostetud lennukid.

Vaba rahvas, olles peremeheks omal maal, saavutab tõeliku isamaa — ütleb Engels. Seepärast on rahvale alati olnud sümptaatid kujud need, kes püüdsid rahvale anda tagasi tema õigused ise enda saatust määrata. Ja seda kõige kiuste — ka siis, kui vastased kuulutasid selle inimese rõõvliks ja mõrtsukaks. Eks meil ole küllalt säilinud legende Jüri Rummust kui tollecegsete maavalitsejate hirmutusest. Olles peremees enda saatuse määramiseks, olles peremeheks kogu maal, juhtides ise enda elu korraldusi, tunneb rahvas seda suurt tähendust, mis on peidetud sõnasse: isamaa.

Engels ütleb oma teostes: tõelise isamaa kodanik võitleb vaimustusega, püsivusega ja julgusega. Tema ees peab pudenema kui habras õlg tänapäeva armee mehaaniline õppus.

Ja seepärast peab iga mees teadma tõeliku isamaa mõiste väärtust! Ja seda väärtust peavad tundma ka need jutlustajad, kes isamaa sõna tihti suhu võtavad.

Mis on lahti indeksiga?

Riigi Statistika Keskbüroo andmeil on elukallidus alates septembrist 1935 kuni september 1937 tõusnud umbes 20 protsendi võrra. Seevastu eelmise aasta indeks tänapäeva aasta septembrikuuga võrreldes on tõusnud kõigest 1 punkti võrra. Siin peab olema mõni viga, kuna hulk esimese järgu tarbeaineid on märgatavalt hinnas tõusnud võrreldes läinud aasta septembriga. Ometi see indeks tahab olla põhjendajaks ainult 20-protsendilisele elukalliduse tõusule.

Töölistkonda on sellest küsimusest huvitatud ja küsimus oli arutusel sotsiaalpoliitilises toimkonnas. Töölistkonda otsustas selles küsimuses luua selguse, kontrollides indeksi väljaarvestamisel tarvitatud arvusi.

Monopoliseeritud kapital ja ametiühingud

Tänapäeva majandusmaailm sammub kapitali koondamise tähe all trustidesse, kartellidesse ja sündikaatidesse. Mail, kus palju erakapitali, seal moodustuvad erasündikaadid ja trustid; mail, kus kapitali vähem, moodustab riik vajalikke truste ja sündikaate. Kokkutõmbumine on siiski igalpoolt, vastavalt antud maa majanduslikele ressurssidele.

Meie oma pisikeses Eestis võime sama pilti näha. Meil on suured erakapitalid tekstiiltööstuses ja kaevandustes. Nii näeme, et tekstiiltöösturid asutasid keskkoha „Kreenbalti“, kes püüab turgu oma huvides kasutada. Kaevanduste juures ei ole erakapital veel loonud tugevat keskust, kuid peab tihedat omavahelist sidet, kuna neil praegu ei ole võistlejat, kes sunnib neid otsima liitumiseiteid. Siiski, riik on väljaarendamas oma kapitali ja püüab ka erakapitali selle hulka tõmmata. Tuletiku alal on meil juba ammu monopol erakapitali käes, liiguvad ka teistsugused tööstusharud liitumise suunas. Nii on riik turbaasjanduse ja elektrofitseerimise alal jõudnud kaunis kaugemale ja asutanud sellekohase aktsiaseltsi, kuhu ta püüab erakapitali juure tõmmata. Ka põllumajandus ei ole selle kapitali koondamise tähe alt pääsenud. Juba on monopoliseeritud meie lihasaadused, viljad, või, munad jne. Kõigil neil ainetel on olemas juba vastavad keskused, kes dikteerivad turuhinnad ja reguleerivad toodangut. Seda teed oli juba aastakümnete eest näha ja seda teed käib ka praegune kapitalistlik maailm.

Töölised olid juba vana ajal näinud ette kapitali monopoliseerimise tendentsi. Kuna üksikult ei suutnud nad end kaitsta kapitali vastu, siis hakkasid nad ka vastukaaluks koonduma, millest arenesid välja ametiühingud. Ainult ametiühingud olid suutelised sammu pidama kapitali tõusva võimuga ja püüdma ka monopoliseeritud majanduses endale paremaid töö- ja palgatingimusi. Vastasel korral ei oleks saavutatud sotsiaalset tasakaalu ja paratamatult oleks võimutsev kapital alla surunud tööliskonna sotsiaalseid õigusi.

On loomulik, et need ringkonnad, kes senini seda ei näinud, viibivad suures meeolehärras. Neid piiratakse järjest enam ja enam. Nii võime tähele panna keskseisust, kes senini oli võimeline rahulikult elama omal käel. Kapitali piiramine on ulatunud ka temani, temal ei ole õigust kõiki majanduslike küsimusi ise korraldada, vaid ta peab kuulama kapitali sõna või kaduma. Aga olles liitumata ja nõrk pealetungija vastu ei suuda ta end ka kaitsta, vaid taganeb samm-sammult. Ka põllumees ei ole pääsnud sellest saatusest. Nüüd ei ole tema ise peremees oma põllul — seda on ta ainult

näilikult. Tema kanakasvatus või karjaarendamine on võimalik ainult seevõrd, kuivõrd seda võimaldab vastava ala keskus. Talunik on sunnitud arvestama tuludega, et katta oma majapidamisele tulevaid kulusid. Tulud olenevad sellest, kuivõrd vastav keskus maksab ühe või teise toodangu liigi eest ja korraldab üleriikliselt turuhinna. Kui see keskus viib hinna alla, on talunikul majapidamine pankrotis ja ta satub võlgadesse. Sarnane olukord sunnib ka põllumeest otsima kaitset vastava keskest olenemise vastu ja püüdma tasakaalu.

Meil armastatakse seda nähet nimetada majandusplaaniks. Majandusplaan eeldab sellealalist erapooletut ja heast tahtest juhitud kõikide majandusharude kooskõlastatud tegevust — praegu sünnib see ainult vastava huvidegrupi tugevusest või nõrkusest. Nii, näiteks, ei saa olla sidet tekstiiltööstuse kapitali koondamise ja munaekspordi vahel. Kumbki töötab turu suhtes, ja nii, kuis on konjunktuur. Kui tekstiiltööstus ei näe head konjunktuuri, paiskab ta töötud värava taha — ostku need töötud siis muna, kui raha on. Ja nii ka muudel aladel. Seepärast ei saa nimetada sellist kapitali koondamist ja reguleerimist veel plaanimajanduseks, nagu meie seda oleme harjunud kuulma ja nägema.

Siin on ametiühingute kui tööliskonna — tootjate — seisukoht suure tähtsusega. Ametiühingud ei või kõrval seista ja vaadata pealt ükskõikselt kapitalide koondamise ajajärgul. Nad on sotsiaalse tasakaalu reguleerijaks ja sellistena peavad nad ka tunnustust saama. Välismaail, teatud riikides, ongi ametiühingud kujunenud tähtsatteks teguriteks rahvamajanduse aparaadis, seda peavad ametiühingud saama ka Eestis.

Iseküsimus on, kas seda tunnustatakse meil. Üldiselt on ju teada, et terves reas riikides, nagu Saksamaal või Itaalias, on ametiühingute tähtsus viidud nullini või nende põhiolemine võltsitud. Et seal saavutada siiski sotsiaalset tasakaalu, peavad need riigid laskuma hädaohlikesse otsinguisse ja juhtima sellega tähelepanu kõrvale sotsiaalsest õiglusest. See ei peaks olema ühegi normaalselt areneva riigi ideaaliks.

Vähemusrahvuste arv riikides

Londoni vähemusrahvuste kongressil toodi mõningad arvud vähemusrahvuste arvu kohta üksikutes riikides. Sellest nähtub, et Tšehhoslovakkias moodustavad vähemusrahvused üldrahvaarvust 35%, Poolas 51%, Rumeenias 28%, Lätis 26%, Jugoslaavias 17% ja Leedus 16%.

Meie organisatsioonidest

Tallinna ühingu liikmete üldkoosolek

peeti 19. septembril s. a. sihtasutuse „Tallinna Rahvamaja“ saalis, Pärnu mnt. 41. Koosolekule ilmus 102 ühingu liiget. Koosolekut juhatasid J. Saar ja J. Kurvits, protokollisid A. Totsas ja V. Kruustee.

Avasõnas mälestati ühingu esimehe A. Rebase ettepanekul surma läbi lahkunud liiget J. Tambecki, mille järele asuti päevakorra läbivõtmisele.

Arutusele tuli töötuse fondi liidu alla koondamise küsimus. Refereeris A. Offenbach. Referent pani koosolekule ette otsustada põhimõtteliselt, kas tunnistada vajalikuks fondi liidu alla viimine või mitte, esinedes sellekohase jaatava seletusega. Koosolek asus koondamise seisukohale, seejärgi tulid arutusele fondi üksikud põhimõttelised küsimused, milledest enamik võeti vastu ühingu juhatuse poolt esitatud kujul. Nii oli ka Tallinna ühing aktsepteerinud fondi koondamise küsimuse.

Liidu algatusest minimaalpalgale alal refereeris sekretär A. Offenbach, andes ühtlasi ülevaate viimase aja läbirääkimiste tulemustest trükitöösturitega. Sellest nähtus, et trükitöösturid on nõus kokku leppima ainult järgmistes punktides:

1) Panna maksma üleriikliselt trükitöö liikidele palkade alammäärad;

2) Palk maksta nädalapalga alusel, kusjuures nädalapäevadele langevad pühad tulevad tasumisele;

3) Iga trükitööline peab saama aastas vähemalt kaks nädalat suvepuhkust;

4) Korraldamisele võtta õpilaste väljaõpetamise kord.

Referent juhtis tähelepanu sellele, et trükitöösturid ei taha selle juures võtta arutusele palkade kõrgendamise küsimust. Siin tuleks jõuda selgusele, kas lahutada mõlemad asjad ja asuda kokkulepet tegema ülaltoodud punktides, või tõsta palkade juurenõudmise küsimuse.

Tekkinud läbirääkimistel puudutati kõiki sellekohaseid küsimusi. Üldiselt selgus, et palga juurenõudmine ei ole praegusel ajal lootustandev, vaid tuleb läbi viia praegu olemasolevad reaalised nõuded. Nii võeti vastu referendi poolt esitatud ette-

panek märkusega, et vastavad instantsid arvestaksid koosolekul puudutatud palgamiinimumi nõudeid.

Läbirääkimisel tõsteti rida küsimusi. Koosolek otsustas lubada jalgpallimeestele muretseda saadud ühingu toetuse arvel, samuti otsustati „Päevalehes“ avaldada iga liikme surma puhul vastav kuulutus kuni 10 krooni väärtuses, kultuurtoimkonnale lubati osta vajalikud sööginõud jne. Võeti üles küsimus mõningate juhatusliikmete tagandamiseks, kuna viimased ei olnud täitnud kõiki kohustusi ühingu vastu. Siiski asuti seisukohale, et koosolek neid ei taganda, vaid soovitab neil omal algatusel lahkuda ühingu juhatusest.

Ühingu ruumid

on 1. septembrist avatud iga päev. Äripäeval on lahtiolek kella 6— $\frac{1}{2}$ 11 õhtul, laupäeval kella 4—6 õhtul. Pühapäeval ruumid on suletud. Raamatukogu päevad on iga teisipäev ja reede k. 18—21.

Ühingu uus silt

Kuna ühingu korteri silt on muutunud vanaks ja ka ühingu nimi on muudetud, siis otsustati ühingu muretseda uus plaat. Vastav plaat ongi pandud üles ühingu asukoha tähistamiseks maja seinale.

Laupäeval, 6. novembril 1937. a.

liikmeskonna omavaheline kinnine

MARDIÕHTU

Lai tän. 5, (Poolgase ruumes).

I. Näidend. (T. T. Ü. Näiteringi ettekandel).

II. Tantsuvaheagadel humoreske, ballett ja akrobaatilisi-tantse, ja laule T. T. Ü. meeskvarterilt.

Tantsuks uudis-band „HÖBE“.

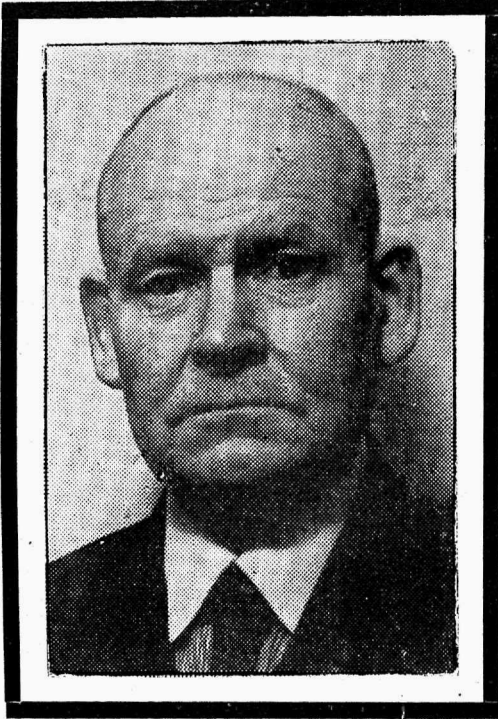
Algus kell 1/29 õhtul.

Vastavad kutsed saadaval ühingu kultuuri juhatusliikmetelt, ja töökohtadel usaldusmeestelt ning kultuurtoimk. liikmetelt.

T. T. Ü. Kultuurtoimkond.

Julius Tambeck surnud

Tänavu aasta alul oli meil võimalus pühitseda masinaladuja Julius Tambecki 50-aastast tööjuube-
lit. Nüüd on Tambeck läinud riiki, kust tagasi-
tulekut ei ole. Surn on teda viinud kaasa, nagu
viis nii mõndagi kolleegi meie hulgast. Meie oleme
täitnud oma kohustuse, saates kadunu viimsele
puhkepaigale Kaarli kalmistule, nagu J. Tambeck
on täitnud oma kohustuse ühingu ja trükitöölise
liikumise vastu, olles truu kaasvõitlejana lugupee-
tud meie seas. Olgu mälestus kadunud töövete-
raanist meile kallis.

Sündis 5. mail 1874 Tallinnas. Lutheri vaeste-
kooli lõpetamise järele asus ta 1887. aastal Mathie-
seni trükikotta õppima ladumist. Peale 5-aastast
õppeaja lõpetamist siirdus T. Leningradi. Seal töö-
tas poolteist aastat Keiserliku Teaduste Akadeemia
trükikojas, mille järele tuli kodumaale tagasi.
1900. aastal läks ta tagasi Leningradi, kus töötas
„St. Peterburg Heroldi“ juures kui laduja, hiljem
õppides masinaladujaks. 1910. aastal siirdus T.
Moskvasse, olles tööl „Moskauer Deutsche Zeitung“
juures. 1914. a. saksa lehe sulgemise järel asus
T. tööle „Golos Moskvõ“ ja „Vetsherneje Vremja“
juures. 1920. aastal näeme T. taas Eestis. Alul
töötas „Päevalehe“ juures, hiljem asus „Eestimaa
A./S.“ trükikotta.

Spordiringile toetust

Ühingu peakoosoleku poolt määrati spordin-
gile 200 krooni toetust. See toetus anti spordin-
gile ürituste korraldamisel tekkivate puudujää-

kide katteks. Ühingu peakoosolekul 19. septembril
võimaldati spordiringile toetuse arvel muretseda
ka jalgpallisaapaid.

Ühingu võlglaste küsimus

Palju elevust on sünnitanud ühingu peakoos-
olekutel võlglastelt raha sissenõudmise küsimus.
Selliseid võlglasti on ühingul olnud iga aasta ja
mõned võlad püsivad juba nii rida aastaid.

Nagu igas asutuses, kus rahalised läbikäigud
on suured, nii ka ühingu tekkisid sarnased võlg-
lased. Ühingu peakoosolekul 19. septembril võeti
vastu soovivaldus, et isikud, kellel on kohus-
tusi ühingu vastu, peaksid ühingu juhtivatest koh-
tadest tagasi astuma ja enne end sinna mitte
valida laskma, kui ei ole õiendatud vastavad koh-
hustused.

TTÜ kultuurtoimkonna tööst

Spordiringil läks korda muretseda Töölisvõimla
ruume kasutamiseks igal neljapäeval õhtul kella
5—6.

Asutati näitering, milline peab igal kolmapäe-
val vastavaid kokkutulekuid.

Laulukoor valmistab ette meeskvarretti mardip-
eol esinemiseks.

Naisring korraldab tantsukursused tantsuõpetaja
H. Küttimi juures. Kursuste maks igalt isikult 2,5
krooni.

Kultuurtoimkond korraldab ühingu liikmetele
mardiõhtu 6. novembril s. a. Poolgase ruumes.
Mardiõhtul kantakse ette ühingu näiteringilt näi-
dend „Tühjad hällid“, samuti esitatakse humo-
reske ja lauluettekannetega esineb meeskvarrett.
Samuti kavatsetakse võtta esinema veel tantsijad.

Kultuurtoimkond otsustas pärida juhatusele, miks
juhatas ei ole täitnud peakoosoleku soovivaldust
juhatusliikmete tagasistumise kohta, kellel kand-
mata kohustused ühingu vastu.

14. oktoobril korraldatakse referaatõhtu, millel
esineb ettekandega ühingu liige Enn Raiglo tee-
mal: Tõusev rahvas ja tõusiklus. Referaadi algus
kell pool 8 õhtul.

Uusi liikmeid

tuleb järjest juure. 6. septembril võeti juhatuse
poolt vastu 4 liiget, 22. septembril 12 liiget. Nende
hulgas on palju tsinkograafe.

Juhatuse teadaanne

On tulnud ette juhtumeid, kus liige loobub liik-
meks olemisest, hiljem aga tühistab sellekohase
teadaande. Juhatus asub seisukohale, et kui liige
on lahkunud omal soovil ühingust ja selle kohta on
vastav registratsioon tehtud, siis võib ta uuesti
liikmeks tagasi tulla ainult kui uus liige, tasudes
uue liikmele kuuluva sisseastumismaksu.

Juhatus.

Tartu ühingu üldkoosolekust

Tartu Trükitöölise Ühingu pooleaasta-üldkoosolek peeti pühapäeval, 26. septembril algusega kell 10 hommikul.

Koosoleku avas ühingu esimees V. Ploom. Koosoleku juhatajaks valiti V. Ploom, abiks O. Koplus ja protokollijaks E. Roorand.

Eelmise üldkoosoleku protokoll loeti ette E. Rooranna poolt, etteloetu kohta sõna ei võetud. Protokollile allakirjutajaiks valiti K. Hermann, E. Kivistik ja V. Pertels.

Töötuse fondi liidu alla viimise kohta andis seletust G. Lind, ühtlasi näitas ta ära, palju on Tartus ühingul 10 aasta jooksul töötute abistamise peale välja läinud.

Juhatuse ettepanek, töötuse fond liidu alla viia, võetakse ühel häälel vastu.

Töötuse fondi protsendi määramine tekitab elavaid vaieldusi. Lind teeb ettepaneku protsendi määraks võtta 15%, nagu seda Tallinn on teinud.

A. Assor ütleb: „Meil peab selge olema, milleks meie sinna maksame ja mida meie sealt saame. Töötuse fond peab olema suur, et inimene oleks kindlustatud töötaoleku ajal ja et juhul, kui tuleb kriisiage, raha kassas küllaldaselt oleks.”

G. Lind ütleb, et volikogul jääb õigus igal ajal seda suurendada.

Assor küsib, kas liidu volikogu saab üldse nii ettenägelik olla, et ta paar aastat varem seda suurendab, ja hakata seda aga suurendama siis, kui raha tarvis on, siis on see juba hilja.

Lind seletas, et 15% juure on jäädud selleks, et rahapuuduse korral tuleks riigi poole pöörduda.

Ploom kõneleb juhatuse seisukohalt ja pooldab 15% juure jäämist.

Assor ütleb, et volikogu otsustas 30%, kuid Tallinnas mõned liikmed hakkasid vastu vaidlema ja seepärast määrati 15%. Praktika aga on näidanud, et 15%-ga ei tulla välja. Senini on tarvitatud töötute abistamiseks 28% ja nüüd korraga soovitakse 15%.

Assor teeb ettepaneku 30% — juhatus aga 15% juure jääda. Hääletusel saab juhatuse ettepanek 7 ja Assori oma 11 häält. Seega Assori ettepanek võeti vastu.

Lind ütleb, et Tallinnas võeti vastu uued abimäärad 3—12 kr., millised tuleks ka Tartus ühtluse mõttes vastu võtta. Linnu ettepanek võetakse vastu.

Linnu ettepanekul otsustatakse veel töötuse fondi § 24 asemele võtta kodukorra § 57, mis kõlab järgmiselt: „Kui liige töötaoleku ajal on haige ja teda arstitakse mitte tema kulul, ei saa ta selle aja eest töötaoleku abi. Üks nädal — lugedes esmaspäe-

Armin Ilvese 25. aasta ametijuubel

7. sept. pühitses 25. aasta ametijuubelit trükiladuja Armin Ilves. Lõpetades kooli, asub A. Ilves „Postimehe“ trükikotta õppima ametit. Samas trükikojas töötab juubilar 25 aastat ajalehe kuulutuste ladujana.

A. Ilves on kaasa töötanud mitmes organisatsioonis. Praegu on ta Tartu Trükitöölise Ühingu revisjonikomisjoni liige ja võtab agaralt osa trükiladujate päevamuredest. Otsekohene ja vastutulelik, nii on ta lugupeetud oma kolleegide keskel.

Juubilarile ametitati „Postimehe“ pere poolt aadress, ärijuhatuse poolt kinnine ümbrik ja ametivendadelt kingitusi.

Soojate sõnade ja südamliku käepigistusega sooviti juubilarile palju õnne ja edu.

vast pühapäevani — peale arstimise võib ta töötaoleku abi edasi saada.

Koplus ütleb, et liikmed on pöördunud juhatuse poole küsimusega palgaolude kohta. Paljudes kohtades on praegu palgad väga ebastabiilsed ja neid tuleks korraldada. Tallinnas eraviisilistel läbirääkimistel olevat juba väike tagatis olemas palkade alammäärade läbiviimiseks.

E. Kivistik arvab, et seda on raske läbi viia, kuna üks peremees olevat tähendanud selle kohta: „Enne saab 15 varblast ühe mütsi alla, kui kolm peremeest ühte nõusse.”

Past ütleb, et tuleb teha põhimõttelik otsus.

Kopluse ettepanekul võetakse järgmine resolutsioon vastu: Tartu Trükitööliste Ühingu pooleaasta-üldkoosolek tunnistab tarvilikuks palkade alam-määrad maksma panna, kõik nädalalpalga peale üle viia, ja et oleks igalpool kahenädalane suvepuhkus.

Liidu volinikuks valitakse O. Koplus ühel häälil. Asemikuks seatakse üles E. Roorand ja Past. Häälletusel saab Roorand 15 ja Past 5 häält, seega on valitud E. Roorand.

Koosolekul algatatud küsimuste all selgitab V. Ploom Keskliidu puudeostu asja. Keskliit polevat suutnud veel kõiki puid ära müüa, olevat aga tarvis puude garantiveksel välja osta. Selleks palutakse kõigilt ühinguilt ajutist laenu, seniks, kuni puud on realiseeritud.

Assor soovivat seda laenu anda, kuna puud olevat läinud odavamaks just selle tõttu, et Keskliit neid muretsetes.

Juhatuse ettepanek, lubada Keskliidule 1000-kr. laen, võetakse ühel häälil vastu.

Invaliid J. Kingisepp palub endale sülla puude ostuks raha, mida talle ka koosolek lubab.

Lind teeb ettepaneku, jätta juhatusele vabad käed rahasummade pankadesse paigutamiseks. Linnu ettepanek võetakse ühel häälil vastu.

Johannes Jakobson 50-aastane

23. sept. pühitses 50. aasta sünnipäeva raamatukõitja Johannes Jakobson.

J. J. sündis 23. sept. 1887. a. Tartus. Lõpetades Tartu linna algkooli läks Jakobson Moloki köitekotta õppima, sealt õppinud töölise kutse kätte saanud, siirdus ta Petrogradi, kus töötas palju aastaid Kirchneri köitekojas. Revolutsiooni ajal tuli J. Jakobson kodumaale tagasi ja asus töötama Tartu.

Prægu töötab juubilar juba pikemat aega „Postimehe“ köitekojas.

J. J. on ka osa võtnud seltskonnategevusest. Ta on olnud tegev Tartu Üldhaigekassas, Tartu Trükitööliste Ühingu, kus ta on olnud ka asutajaid liikmeid, ja esimese kollektiivlepingu elluviimise komisjoni liige. Prægu on ta juba pikemat aega Tartu linna 9. algkooli hoolekogu esimeheks.

Juubilari tuletati meele kolleegide poolt tugeva käepigistusega ja kingitusega.

Viljandist

Ühingu peakoosolekust

Ühingu peakoosolek peeti 3. oktoobril s. a. Viljandi Käsitööliste Abiandmise Seltsi ruumides. Kokku tuli 8 ühingu liiget.

Koosolekut juhatas Hans Sammul, kuna protokollis Elmar Salumäe. Koosolekul kanti ette kassapidaja O. Koseste poolt kassaruanne. Sellest aruandest nähtub, et pooleaasta jooksul on liikmemak-

sudest laekunud üldiselt 190.30 krooni. Tegevus-kapitali arvesse jäi pooleaasta jooksul 88.17 krooni. Raamatukogu oli täiendatud 15.50 krooni väärtuses, kirjandust tellitud 1.40 krooni väärtuses, korteri kuludeks 5.40 krooni ja kantseleitarveteks 6.66 kr. Aruanne bilansseerus üldse kr. 211.22. Arvete seisus nähtub, et aktivas on kassa arvel raha 125.32 krooni, inventari all 209.10 krooni, jooksva arvel 539.05 krooni ja laenuvana välja jagatud 1.053.81 krooni. Lipu muretsemise fondi on kogunenud 30.91 krooni. Peakoosolek kinnitas esitatud kassaruande.

Juhatuse tegevuse aruande all märgib Sammul, et tegevus on olnud õige edukas. On tulnud hulk uusi liikmeid. Revisjonikomisjoni nimel teatab Ed. Lään, et asjaajamine ja arvepidamine ühingu osavajalikul kõrgusel. Puudusi mingeid ei leitud.

E. Salumäe kannab ette kultuurtoimkonna aruande. On tegutsenud antud võimaluste piirides. Korraldatud teeõhtu liikmeile õnnestus hästi. Raamatukogu alal on tehtud uusi korraldusi, täiendatud seda kirjandusega jne.

Ühingu koosolek võttis seisukoha kavatsetava liidu töötuse fondi tsentraliseerimise kohta. Siin tekivad mitmesugused rääkimised. Kooslijad ei lepi liidu poolt ettepanud abiraha normide kõrgusega. Küll aga pooldatakse fondi tsentraliseerimist. Juhatus teeb ettepaneku jääda enne väljatöötatud normide alusele ja need oleksid järgmised:

1. kategooria järgi maksja saaks nädalas abiraha 9 krooni, 2. kategooria — 7,5, 3. kategooria — 6, 4. kategooria 5 ja 5. kategooria 4 krooni nädalas abiraha. Ettepanek pannakse hääletamisele ja seega kinnitatakse juhatuse ettepanek.

Koosolekul tõsteti üles laenuandmise piiramine. Juhatus ei pea õigeks anda endiselt laenusid, kuid ta ei taha ka seda kommet kohe kaotada. Seepärast paneb juhatuse ette anda liikmeile laenu endise normi 50 krooni asemel 30 krooni. Samuti tõstetakse ka laenu protsendimäära. Koosolek ühineb selle ettepanekuga ja seega laenuandmine piiratakse.

Ed. Pink tegi ettepaneku jätta laenuandmine endisse suurusesse, kuid eraldada vastav raha erifondi alusele, kusjuures vastav operatsiooniraha määratakse juhatuse poolt kindlaks. Ettepaneku poolt antakse ainult 1 hääl, seega kukkus ettepanek läbi.

Juhatus teeb ühtlasi ettepaneku tõsta protsendimäära endise 2,5 pealt 5 protsendile, mis hakkaks maksma 1. jaanuarist 1938. See ettepaneb leiab üldist vastuvõtmist.

Lõpuks puudutati ka ühingu ellu puutuvaid vähemaid küsimusi ja igapidi asjalik koosolek lõppes kella poole viie ajal.

Rakverest

Elust-olust Rakveres

Näib nii, et Rakveres hakkab paistma ka kriisitooni. Tööd on vähenenud ja nii mõnigi laduja on juba töötä. Hiljuti tuli kaitsevääst välja ühingu liige, minnes abile. Rakvere trükitöökodades (neid on praegu kaks) tööd just pakkuda ei ole.

Organiseerimise alal uut midagi ei ole. Mõningad liikmed on oma maksud unustusse jätnud ja neid tuleb liikmete nimestikust kustutada, kuigi see ei oleks soovitatav organisatsioonilises mõttes. Kahju, et nende hulgas on ka vanu ühingu liikmeid.

E. T. L. tegevusest

Juhatus koosolek 6. septembril

Juhatus võttis teadmiseks „Polügraafi“ kirjaliku teadaande, et „Polügraaf“ ühineb liidu aktsiooniga trükitööstuse kooli avamise vastu Tartus. — Võeti teadmiseks Rahvusvahelise Trükitööliste Kutsesekretariaadi koosoleku protokoll. — Soome Trükitööliste Liidu kirjaliku järelepärimise põhjal otsustati saata soovitud ülesvõtted Eesti—Soome jalgpallimaavõistlusest. — Eesti Tekstiiltööliste ühingu erakorralisele kongressile saadeti liidu poolt tervitama A. Offenbach. — Tartu Trükitööliste ühingu poolt saadetud teadaanne poole aasta kohustuste tasumise kohta otsustati kassaraamatutes läbi kanda. — Kuna veel ei ole suudetud käia Riigihoidja jutul, otsustati seda teha edaspidi.

Koosolek 20. septembril

Sekretär kandis ette seisukohad senistest läbirääkimistest trükitöösturite ühingu esindajaga. Sellest selgub, et trükitöösturid ei nõustu ülemaalse aktsiooniga palkade kõrgendamiseks, asudes sel juhul vastuaktsioonile. Küll on nad nõus tegema mõningaid järeleandmisi palgatingimuste suhtes. — Juhatus valis trükitöösturitega lõpliku läbirääkimise pidamiseks komisjoni koosseisus: J. Saar, A. Schönborg, V. Kruustee ja A. Offenbach. — Ühingutele otsustati saata meeleuletused töötuse fondi tsentraliseerimise puhul vastavate paranduste esitamiseks. — Otsustati kutsuda oktoobri lõpul kokku liidu volikogu. — Võeti teadmiseks kirjavahetus teiste organisatsioonidega. — Arutati puhkekoduga ühenduses olevaid küsimusi.

Koosolek 4. oktoobril

Tööliskojalt saabus ettepanek saata ühingu liikmeid ühistegelistele kursustele Tallinnas. Juhatus võttis selle teadmiseks. — Tööliskoda pöördus liidu poole ettepanekuga asuda propageerima 40-tunnilise tööädala küsimust. Juhatus võttis selle teadmiseks, kuna seda küsimust propageerib liidu juhatus nii ajakirjas kui ka mujal. — Võeti teadmiseks Soome

Trükitööliste Liidu kiri saadetud raha üle. — Nimele eestistamise liidu ettepanek koosolekule ilmutamiseks võeti teadmiseks. — Liidu juhatus otsustas astuda ühendusse „Estonia“ teatri bürooga soodustalongide saamiseks trükitööliste. — Kinnitati puhkekodu inventaari kinnitussumma Kr. 3.79. — Aegviidu puhkekodu järelevalvajale otsustati teatada, et ta hõõveldaks ja imbutaks sisse rõdu pöranda lauad.

Tööliskojast

Ametiühingute tsentrum vabaks

Tööliskoda esitas siseministrile märgukirja, milles nõutakse Eestimaa Töölisühingute Kesklüüdi normaalset tegevuse jätkamist põhikirjakohase juhatus kaudu. Samas märgukirjas juhitakse tähelepanu raskuste tekitamisele Kaevandustööliste Ühingu, nagu sekretäri väljasaatmine, kursuste jne. keelamine.

Tööliskoda näeb selliste nähete jätkamisel asjatut ärevuse tekitamist tööliskonna ridades.

Tekstiiltöösturite vastu

on Tööliskoda esitanud majandusministrile seletuse. Selles seletuses märgitakse tekstiiltöösturite ebaõigeid väiteid, nagu oleks tööinspeksioon takistanud tööstuste ratsionaliseerimist. Tööliskoda asub seisukohal, et ratsionaliseerimise mõte seisab inimeste töövaeva vähendamises uute masinate tarvitusele võtmisega, mitte aga töökoormatuse suurendamises sama või vähe kõrgema tasu eest.

Meie tööstuse ratsionaliseerijad näevad selle küsimuse lahendamist just tööliste niikuinii suure tööpinge kõrgendamisega. Seepärast on ka õigustatud töökaitsese võimude vahelesegamine.

Kursuste asjas ametiühinglastele

peeti Eesti Töölissharidusliidu ettepanekul vastavaid nõupidamisi Tööliskoja, Haigekassade Liidu, Kesklüüdi ja Töölissharidusliidu esindajate vahel. Viimasel nõupidamisel ilmnas, et koostööd sel alal ei saa, kuna organisatsioonide esindajate seisukohtade vahel valitsesid lahkuminekud. Seega peaks asjast huvitatud organisatsioonid iseseisvalt korraldama ametiühinglaste kursused.

Tööliste Haridusliit

teatas kirjalikult ametiühingutele, et tal ei ole korda läinud pidada töölisvanemate ja ametiühingute tegelaste kursusi koos Kesklüüdi ja Tööliskojaga. Seepärast otsustati korraldada sellised kursused iseseisvalt, kutsudes ametiühingute esindajad kokku kava kokkuseadmiseks. Ühtlasi avaldab Haridusliit soovi, et ametiühingud vabade reservide korral annaksid Haridusliidule toetust kursuste majandusliku külje kindlustamiseks.

* Lorupi klaasivabriku töölised alustasid töötüli, nõudes juure 25 protsenti palgakõrgendust. Töötülide lahendamise komisjon pani juure 5 prots.

* Tallinna linna trammitöölised esinesid palgakõrgendamise nõudmisega, milline töötüli läks komisjoni lahendada.

* Tallinna linna elektrijaama töölised nõuavad palgakõrgendust 20 protsenti, esinedes töötüli korras.

* Ellamäe elektrijaama tööliskond nõuab palgaolude parandamist, astudes läbirääkimistesse ettevõtte juhatusega.

* Peetsi kätises saavutasid töölised kokkuleppe korras palgakõrgendust.

* Tallinna sadamatöölised alustasid töötüli, nõudes palgatariifide laiendamist ja kõrgendamist 20 protsenti võrra. Tüli haarab umbes 80 sadamatöölisi.

* Siegeli kätises esitasid töölised juhatusele palgaajuurenõudmise. Juhatus leppis omavahel töölisega, nõudes vähemalgalistel umbes 5—10 protsenti palka.

* Tselluloosis lõpeb palgaleping 3. novembril, mille tõttu töölisvanemad on valmistamas uut kokkulepet vabriku juhatusega.

* ETK kätises (metalli alal) otsustasid sealsed töölised nõuda palka juure 20 protsenti.

* „Päevalehe“ tööliskond pöördus juhatuse poole avaldusega, nõudes palkade kõrgendamist vastavalt elukalliduse tõusule.

Sotsiaalpoliitika

Vanaduse vastu kindlustamine

Sellekohane eelnõu on üldjoontes valminud sotsiaalministeeriumis. Millal hakatakse seda eelnõu tegelikult ellu viima, on teadmata. Samuti ei ole meile tuttavad veel eelnõus ettenähtud normid vanaduse puhul kindlustamisel.

Haigekassa tegelaste päev

18. ja 19. septembril mõõdus osavõturohkelt. Päev võttis vastu terve rea resolutsioone, millised sihitud meie sotsiaalelu parandamiseks.

Muu hulgas peatuti ka korterite probleemi juures, nõudes tervishoiule vastavaid kortereid. Sel alal on meil praegu kisendav puudus.

40-tunnilise tööpäeva

asjas on Tööliskoda pööranud vastava ettepanekuga töölisorganisatsioonide poole, paludes viimaseid seda küsimust oma koosolekutel arutada ja seisukohti võtta. Ühtlasi Tööliskoda koostab sellekohase brošüüri küsimuse propageerimiseks ja laialdastele tööliskondadele asja tutvustamiseks.

Paljude kätiste juures asuvad töölise rahvamajad, mida töölised mitmel põhjusel kasutada ei saa. Osa rahvamajasid kasutatakse muudeks ülesanneteks, osa rahvamajade kasutamisest saavad osa võtta ainult ametnikud jne. Seepärast võetakse üles rahvamajade õieti kasutamise küsimus, mille kohta kogutakse andmeid.

Töölised ja ühistegevus

Viimasel ajal on ühistegevuse liikumise mõte võtnud pinda tööliskonna keskel. Sellekohastel korraldatud kursustel Tööliskoja juures võttis esimestest loengutest osa ligi 80 töölisvanemat ja ametiühinglast. Ka ühistegevuse asutuste aruanded näitavad liikmete arvu tõusu, mida tuleb seletada propagandalaenemisega.

Ratsionaliseerimisest

Töösturid väidavad, nagu ei saaks ilma ratsionaliseerimiseta tõsta töölise palka. Seda ratsionaliseerimist näevad nad sealjuures töölise töökoormatuse suurenemises, nagu see ilmneb tekstiiltöösturite märgukirjas majandusministrile. Ometi unustatakse sealjuures ka see tõsiasi, et kuigi töölise üldtoodangut suurendatakse, siiski uute masinate tarvitusele võtmisega üldiselt vähendatakse töölise tööaega. Meie töösturid ei taha siinjuures mitte muretseda uusi masinaid, vaid piüüavad vanade masinate abil lihtsalt töölisi sundida rohkem töötama, nimetades seda ratsionaliseerimiseks.

Uusi seadusi

„Riigi Teatajas“ nr. 78 — 1937 ilmus uus ülikoolide seadus. Seaduses on märgitud, et ülikool on autonoomse asutusena iseseisev, kuivõrd käesolev seadus ei piira tema iseseisvust. Ülikoolid alluvad Haridusministeeriumile. Teaduskondade ja osakondade avamine kui ka sulgemine sünnib Vabariigi Valitsuse otsusel. Vabariigi Valitsusel on õigus ette võtta muudatusi õppekohtade jagunemises. Ülikooli rektor nimetatakse ametisse Riigihoidja poolt viieks aastaks. Iga ülikooli õppejõud on kohustatud vastu võtma valitavaid ja nimeatavaid ametid ka sel korral, kui ametisse määrab Riigihoidja või Haridusminister. Ülikooli majandusliste asjade ajajaks nimetab Riigihoidja ametisse majandusdirektori. Majandusdirektori ja ülikooli valitsuse vaheliste lahkkelide korral otsustab lõplikult küsimuse Haridusminister.

Üliõpilaste vastuvõtmise kohta määrab Haridusminister kindla arvu kohti. Üliõpilased võivad asutada mitte alla 20-liikmelisi konvente. Üliõpilaskonna esindus luuakse kõikide konventide kokkulekul. Üliõpilaskonna majanduslikku külge kontrollitakse majandusdirektori kaudu rektori poolt.

Käitistevaheline jalgpall

Pühapäeval, 26. septembril, toimus suurema üritusena käitistevaheline jalgpalli välkturniir, milline tõmbas kokku üle 2000 pealtvaataja. Trükitöölised esinesid selles võistluses kahe meeskonnaga — Riigi trükikoja ja koondusmeeskonnad — milline teatud määral nõrgendas trükitöölise lootusi pärida esimest kohta. Üldse võistlesid 10 käitist, nende hulgas Fr. Krull, Luther, Tselluloose jt.

Mängu tehnilised tulemused olid: ETK — Siegel 0:0. Paremaks tunnistati ETK. Trükitöölise koondus — Luther 2:1. Ilmarine — Saar 2:0. ETK — Riigi trükikoda 1:0. Krull — Trükitöölise koondus 1:1. Paremaks tunnistati Krull. Tselluloose — Linnacettevõtted 0:0. Paremaks tunnistati Tselluloose. ETK — Ilmarine 1:0. Tselluloose — Krull 0:0. Paremaks tunnistati Krull. Finaalis kohtusid ETK — Krull. Krull sai võidu 1:0 ja seega päris ka karika.

*

Nagu sellest näeme, on trükitöölised edukalt esinenud, pannes üldvõitjale Krullile vastu 1:1, kuna teisele kohale tulnud ETK pidi leppima kaotusega 1:0. Ainult turniirisüsteem oli selline, mis võimaldas ETK-l tulla teisele kohale. Peaegu oli ka Krulli võit trükitöölise üle küsitav, kui arvestada tähelepanemata jäänud penaltit, samuti ka seda, et trükitöölised astusid Krulliga võitlusesse teise mänguna, kuna Krull senini ei olnud üldse võistlustest osa võtnud ja puhanud meestega. Aga mängu asi — olgu ka see „moraalseks“ lohutuseks.

*

Sellised üritused on esmakordsed ja näitavad, et sport hakkab tungima käitistesse. Käesoleval korral oli kogu asja tegelikuks läbiviijaks käitiste vahel korraldatud toimikond, kuhu kuulusid Tselluloose poolt Koškin, ETK poolt Käär ja trükitöölise poolt Offenbach.

Norra liidu kongress

Norra Trükitöölise Liit pidas 15. septembril s. a. Oslos oma järjekordset kongressi, millest võtsid osa ka välismaiste trükitöölise liitude esindajad. Aruandest selgub, et töötute arv on ühe aasta vältel vähenenud 14,7 protsendilt 8,6 protsendile. Liikmete arv oli 31. juulil 1937 kokku 3982, seega suurenenud umbes 200 liikme võrra. Palku on sama aja jooksul kõrgendatud 6 protsendi võrra. Liidu varandus on tõusnud 250.000 krooni võrra ja aruande bilanss on 1.006.284,02 krooni. Abideks on välja antud umbes 940.000 krooni, millesse kuuluvad abid töötutele, invaliididele, haiguse ja tüsiskuse vastu võitlemiseks.

Üks pealinna ajalehti ilmutab juba pikemat aega kirju n. n. avalikkude kirjade näol. Trükitööstuse seisukohast lähtudes on see aina kasulik. Kui kirjajakirjutaja kasutaks vana meetodit, nimelt kästaks sule tinti ja veeriks oma varesejalad kannatlikule paberile, siis oleks siinjuures tegu väheväärtusliku rahvamajandusliku protsessiga. Esiteks tint ja paber maksaks paar senti, sellele kuluks veel 10-sendiline postmark ja see oleks kõik. Nüüd on teine asi. Inimene kirjutab kirja, ütleme ridu paarsada. Iga rea eest talle tasutakse (honorar on toimetuste saladus), laduja saab higistada paar-kolm tundi ladumise (tunnid loevad) ja ühe poogna paberi asemel kiri ulatub vastavalt lehe kirjale. Tõesti on see moodus igapidi rahvamajandusele kasulik, ja on kahju, et seda ei ole tehtud varemini.

Ainult postist on kahju, jääb 10-sendiline mark ostmata. Aga noh, ta teeb ehk selle tagasi, kandes pakkide viisi sellaseid avalikke kirju.

*

Teatjed käitistest kõnelevad, et algab töötellimiste vähenemine ja seega tööliste vallandamine. Eriti annavad end tunda sel alal tekstiil- ja ehitustööstus. Aga ka mujal, nagu trükitööstuses, ei ole olukord just roosiline.

Kes aga on alati optimistid, selgub põllutöökoja häädlekandjast. Nii arutatakse viimases numbris küsimust, kas mitte jätta suvel toodud poolakad talvitama Eestisse, määrates neile ka väärilise tasu — meestele 12—15 kroonini ja naistele 8 krooni kuus! Nagu selles kuukirjas avaldatud kirjutusest selgub, on poolakad täitnud oma sihi — nad on teinud meie armsale maarahvale kuhjaga tööd, sealjuures olles kokkuhoidlikud ja saates kõik raha kodumaale sealsete perekondade ülespidamiseks. Artikli kirjutaja lisab koguni, et põllumehed on niivõrd rahul poolakatega, et tuleval aastal tuleks neid tuua juba 4000 inimest.

Nii siis täie aaruga edasi. Meie oma rahvas muutub juba aadlikuks, ta ei taha sellise palgaga töötada, küll siis poolakad aitavad seda tühimikku katta. Eestlased võivad kõik maalt linna kolida, küll poolakad saavad hakkama ja tuleb ka odavam välja.

Või see ongi meie uue aadli loomise eeltöö, nagu mõned pastorid propageerisid mujal?

Upton Sinclair „Co-op“. Büchergilde väljaandel ilmus uus Sinclaire roman „Co-op“, milline käsitab tööpuuduse probleemi romaani vormis. Need on Kalifornia töötud, paljud miljonite hulgas, kes omaabi korraldamiseks asutavad kooperatiivi. Kuna neil ei ole raha, siis püüavad nad esialgu alust saada vahetuse teel. Aitavad talunikku ja see-kaudu saavad süsi ja apelsiine. Alul üksikult, siis ikka enam laienedes, kuni 1000 liikmeni, satuvad nad võimude tagakiusamise alla. Roman on tihedalt põimitud kooperatiivliikumise ideedega ja sotsiaalpoliitikaga. Huvitavad kohad on toodud „Co-op“ sisemises elus, kus teatud isikud püüavad organisatsiooni seada poliitilisele alusele ja kuidas „Co-op“ asutajad suudavad siiski oma organisatsiooni hoida vabana ja demokraatlikul alusel. Väärt raamat igale teadlikule ametiühinglasele lugemiseks tänapäeva segasel ajajärgul, kus rünnakud on sihitud ka vabade ja demokraatlikul alusel valitsevate töölisorganisatsioonide vastu.

Raamat on ilmunud saksa keeles.

Rootsi ja esperanto

Esperanto liikumine on eriti levinud Skandinaavias, selle hulgas ka Rootsis. Ka trükitöölisi on haaranud kaasa, esperanto keele õppimine, milleks liidu häälekandjäs järjekindlalt ilmus esperanto keele õpetuse nurk. Nüüd on rootsi trükitöölised asutanud eriklubi trükitöölisele-esperantistidele nime all „La Tipografisto“. Klubis peetakse referaate esperanto keeles, tutvunetakse esperanto liikumise uudustega ja peetakse sidet välismaiste esperantistide ringidega.

Keeld „pehmetes kinnastes“

Rumeenias anti siseministri poolt määrus, millega keelatakse „Internatsionaali“ laul niihästi aia-pidudel kui ka kontsertettekannetes ja laulus. Sealjuures on tehtud korraldus, et keelu vastu ülesastujalt korjatakse ära vastavad instrumendid, nagu pillid jne. Sellele seltsile, kelle liikmed olid eksinud keelu vastu, tehakse edaspidi võimatuks uute pidude või lõbustuste korraldamine.

Lähemalt ei teata, kuis on olukord vilistamise korral.

Hiina ametiühingud

1935. aasta lõpul oli Hiinas 108 ametiühingut liikmete arvuga 118.273. Kutseühisusi samal ajal 719350.967 liikmega. Sellis arvus puuduvad sellised ühingud nagu meremehed, raudteelased ja postiteenijad, kelle kohta ei kehti ametiühingute seadus. Neist kutsealadest oli sama aasta lõpul 13 ühingut 107.795 liikmega.

„Internatsionaali“ looja surmapäev

6. novembril 1937 möödub 50 aastat töölisluletaja Eugen Potier' (1816—1887) surmapäevast, kelle loominguks on tänapäeval kõikjal tuntud rahvusvahelise töölisliikumise hünni „Internatsionaali“ sõnad.

Potier' elu on tihedalt seotud prantsuse ja rahvusvahelise töölisliikumise võitlusega. 1848. a. näeme luuletajat võitlevat barrikaadidel Pariisi tänavail, sama aasta juunis mõistetakse ta surma mahalaskmise läbi. Sellest pääseb mees juhuse kaudu.

Organiseerides tekstiiltöölisi oli ta esimene õhuta-ja selle liitumiseks I internatsionaaliga. Olles Pariisi kommuuni liige, Potier' töötas ametiühingute, võitles Versailles' kukutajate vastu ja jällegi juhuse kaudu pääsis verisest nädalast mai-juunis 1871. aastal. Kui kurikuulus kindral Galife laskis massiliselt maha töölisi, oli Potier pöranda all. Sel ajal lõi ta kuulsa hünni sõnad, millele komponeeris muusika Degeiter. 1873—1880. aastani viibib Potier emigratsioonis Ameerikas, kus näeme teda Ameerika töölispartei peasekretäri ametis. Viimastel eluaastatel luuletaja liitus uuesti Prantsuse tööliste parteiga. Kui 8. novembril 1887. aastal tabab luuletajat kodumaal surm, siis kogu Pariisi tööliskond saadab tema pörmu viimsele puhkepaigale.

Kuiqi tänapäeva kirjandus ei tunnista Potier' tähtsust, ometigi ei saagi seda loota, kuna ta on tööliskonna laulukuks. Seevastu suuremad ja targemad kirjanduslikud pead, nimetame nende hulgas kas või: Berange, Jaures, Romain Rolland jt., on kirjutanud temast kiitvaid artikleid. Potier oli tugev nii satiirides kui ka lüürikas, aga ka draamatilises monoloogides. Nende keel oli revolutsiooniline ja arusaadav; see toon ei meeldinud valitsevatele ringidele ja see vaigiti meelega suruks.

Kuid luuletaja armastas töölisklassi, uskus tema võidusse ja seda usku võiksime edasi anda tema sõnadega:

„Nüüd agulites vallutab jälle
hüüd valju, laviinina laul,
tasuvõitlust, mis tulemas kindlalt
ja ergutab võitlust me maal.“

Hääletamise tulemus Inglismaal

Graafilise Keskliidu poolt Inglismaal korraldati liikmete vaheline hääletus töönädala lühendamiseks 45 tunnile. Hääletamine oli salajane. 45-tunnilise töönädala sisseseadmise kasuks hääletas 85.593 liiget, vastu 26.552. Liit on arvamisel, et selline hääletus võimaldab tulevikus edukalt võidelda 45-tunnilise töönädala sisseseadmise kasuks trükitööstuses ja küsimuse all on praegu, kas maksma panna 5-päevane töönädal või 5,5-päevane töönädal.

VÄLISMAINE

ringvaade

AMEERIKA trükitööstus on noorem Euroopast, olgugi, et Põhja-Ameerika Ühendriigid tänapäeval on Euroopast kaugelt ette jõudnud trükitoodete hulga produtseerimises ja tarvitamises.

Gutenberg suri a. 1468, sel ajal ei olnud veel Ameerika avastatud ja alles 1492. a. Kolumbus asus regulaarreise teostamisele Euroopa ja Ameerika kontinentide vahel.

Esimeseks Ameerikas asuva trükikoja asutajaks tuleb pidada hispaanlast Juan Pablos't, kes rajas sellekohase trükikoja Meksiko linnas. Tema ülesandeks oli meksikaanlastele lähendada ristiustku ja seepärast asus ta ka sellekohaste misjonilehtede trükkimisele 1539. a. Teise trükipressi seadis üles itaallane Antonio Ricardo 1584. a. Peruu pealinnas Limas.

Põhja-Ameerika oli sel ajal Inglise ülemvalitsuse all ja esimene trükipress asus tööle 1638. a. Jälle oli see trükikoda seotud misjoniülesanneteks, kelle juhtijaks oli preester Jose Glover. Esimene raamat ilmus alles 1640. aastal. Praegu säilitatakse see trükipress Harvardi ülikoolis.

Gloveri abilisteks oli keegi Stefan Daye koos kahe pojaga. Kui Glover suri, siis asus trükikoda tegelikult juhtima Daye noorem poeg Matey Daye. Mehe surma järel päris trükikoja Samuel Greene. Tema oli esimeseks piibli trükkijaks indiaani keeles. Greene poeg laiendas ettevõtet, asutades aja-lehe „Boston News Letter“.

Teine trükikoda Ühendriikides asutati 1676. a. Bostonis John Fosteri poolt. 1682. a. asutas Wilhelm Nutthead Jamestownis (Virginia) kolmanda trükikoja. Hiljem läks see üle Mary City'le (Maryland) 1686. aastal.

*

ÜLE aasta on kestnud kindralite mäss Hispaanias, kuid selle lõppu ei ole veel niipea oodata. Mässulised ise kinitavad, et nende käes on Hispaania maa-ala kui ka rahva enamik. Iga võidu puhul valitsusvägede üle helistatakse Franko maalal linnades kirikukelli ja avaldatakse tänu igatliiki pühakutele. Kui aga kokku võtta nende võitude summa, siis näib pühakutele avaldatud tänu olevat liig kergemeelselt antud. Pärast ei jää enam midagi anda.

Praegu on mässuliste trumbiks Biskaia provintsi kitsas riba — Astuuria. Seda on näritud juba terve aasta jooksul ja samm-sammult toidetud lootustega juba väisvaid Itaalia legionäre, falangiste kui ka reketeid. Ja kui tehniliselt ja inimmaterjalilt ülekaalukad mässuliste väed näppavad jällegi mõne küla ja nihutavad fronti ikka koomale, siis loetakse seda suureks eduks. Ometi on Astuuria täiesti lõigatud ära Valenciast ja seda kogu mässu kestvuse ajal. Ainult suur vaprus on aidanud Astuuria mäekavureid takistada edasi tungimast mässulisi oma kodudele.

Seevastu teised frondid näitavad mässuliste nõrgenemist. Nii Madrid on Francot juba unustatud, kuigi ta tahtis juba aasta tagasi esimesena marsida linna ja rüüles selle üle Itaalia ohvitseridega. Saragossa ja Hueska lääne (Aragoonia) frondil on langemise ohus valitsusvägede kätte. Rõngas Terueli ümber, mida mässulised kasutasid teenatungida Vahemere ääre, lõigates Valencia ja Barcelona teed, on koomale tõmbumas. Lääne pool on valitsusväed tunginud Badajoz provintsi piirile, püüdes jagada mässuliste käes olevat maa-ala pooleks. Siis kaoks mässulistel võimalus ühendust luua kuiva maa kaudu Põhja- ja Lõuna-Hispaania vahel. Badajoz provintsi vallutamiseks oleks mässulistel tehtud võimatuks edaspidine võitlus juba uute reservide kahanemise tõttu, kuna seni saadi seda Marokost ja mujalt läkitada igale poole, kus front rebenes.

Toledo linn on täielikult valitsusvägede suurtrükitule all, ka Gramaada on lahutatud frondist ainult mõnemiililise kaugusega valitsusvägedest. Franco ütles omal ajal, et ta sõda teist talvet enam ei saa pidada. Näib, et see on ka nii — juba tundub mässuliste takerdumist. Ja kuigi ka valitsusvägedel ei ole suurt kiita eriti tagala rahutuse pärast, siiski seisab veel rahvas kaljukindlalt demokraatia saavutuse kaitsel. See peab lööma tagasi mässuliste pealetungi ja ka võitma. Seda arvestab ka Mussolini, kui ta kinnitab, et ta Francot hätta ei jätta.

Tellige ja levitage

„TRUKITÜÜLIST“

KIRJUT maailmast

Ladumismasinate arv Ladina-Ameerikas

„Mecanotopia“ andmete järgi on Ladina-Ameerikas ja inglise koloniides ning Antillidel rohkem kui 3.200 ladumismasinat töös. Sellest arvust on Argentiinas 870 masinat, Brasiilias 938, Tšiilis 238, Kuubas 273, Mehhikos 257, Uruguais 123, Peruu 91, Kolumbias 87, Panamas 34, Guatemalas 30, Portoricos 54, Venezuelas 57, Equadoris 25, Dominikani vabariigis 23, Costaricos 17, Paraquais 19, Jamaicaal 20, Trinidadis 18, San Salvadoris 14, Haitil 6, Hondurasis 6, Nicaraguas 2, Bahamal 3, Barbadosis 8, Bermudal 4, inglise Guyanas 7, Curaçaos 2, Martinique saarel 2 ja St. Vinettis 1 ladumismasin.

Aktsioon nimede eestistamiseks

5. oktoobril kutsuti Tallinna linnapea juure organisatsioonide esindajad, kelle ülesandeks oli arutada nimede eestistamise aktsiooni kiirendamist. Vastav osavõtu kutse saabus ka Eesti Trükitöölise Liidule.

Lühidalt

TŠEHOSLOVAKKIAS nõutakse igalt kohaotsijalt tšehhi keele oskust. See valmistab palju muret riigis elavatele arurikastele vähemusrahvustele. Nüüd on üle riigi asutatud spetsiaalkoolid tšehhi keele õppimiseks, kus püütakse omandada riigikeele oskust.

HIINAS on 206 kuni 220 aastate vahemikul tehtud tähtsaid leiutusi, millest tänapäeva-maailm elab. Sel ajal leiutati paber, trükkimine ja karvapints. Need elemendid on Euroopas kasutamisele võtmisel mänginud revolutsioonilist osa tsivilisatsiooni edasiviimisel.

Veidi huumorit

Mood à la Austria

Ühel haarangul peab politseikordnik kinni kellegi mehe, kellel pintsaku äärel ilutseb märk „HH“.

„Kuulge, mis tähendab see märk teie rinnas?“

„Hebräuer hincus“ (juudid välja), vastab küsitav.

Mees peetakse kinni ja viiakse ülekuulamisele. Ülekuulamisel mees püüab end õigustada ja seletab, et ta eksis — mitte juudid välja, vaid „Hoch Habsburg“ (elagu Habsburgid).

Kohe lastakse mees vabaks. Väljas näeb teda uuesti kordnik ja imestab mehe kiire vabanemise üle:

„Kuidas teie küll sellega hakkama saite?“

„Ma ütlesin seda, mida ta tõepoolest tähendab — „Heil Hitler“ (elagu Hitler).

Seepeale pahandab kordnik:

„Aga inimene, miks teie kohe seda mulle ei ütelnud, oli siis seda tüli teie kinnivõtmisega tarvis.“

*

Teenete eest annetati ühele horvaatide õpetasele inglise sanitaar-koloneli aukraad. Mees ei hoolinud sellest tiitlist, vaid töötas oma Horvaatia külas edasi.

Millekipärast ei meeldinud see mees isekale maavalitsejale ja ta kutsuti aru andma valitseja linna. Mees läks rõivastes, nagu seda maarahvas kandis, ülemuse jutule.

Teda juhutati võorastetuppa ja mees istus pingile.

Pea tuli valitseja ja nähes enda ees maarõivas meest, käratas:

— Tõuse püsti. Kas sa ei näe, et su ees seisab tema hospodaarj kolonel?

Siis läks õpetlasel hing täis ja ta kõrgatas:

— Pea suu. Kas sa ei näe, et sinu ees seisab Tema Majesteedi Briti kuninglik kolonel.

„TRÜKITÖÖLINE“

ilmub 10 korda aastas

Vastutav toimetaja: A. OFFENBACH.
Toimetus ja talitus Tallinn, Lühikejalg 6–2.
Telef. 482-66.

Järgmine number ilmub novembris
Käsitajade saatmise tähtpäev järgmisel numbris 15. november